

Sectie België-Armenië

BILATERALE ONTMOETING MET EEN ARMEENSE DELEGATIE IN DE RAND VAN DE HERFSTZITTING VAN DE PARLEMENTAIRE ASSEMBLEE VAN DE OVSE IN YEREVAN

20 november 2023

Aanwezige leden van de Belgische delegatie:

- Mark DEMESMAEKER (N-VA), Senaat, Voorzitter van de sectie België-Armenië;
- Peter DE ROOVER (N-VA), Kamer;
- Goedele LIEKENS (OpenVLD), Kamer.

Ontvangende delegatie:

- De heer Armen RUSTAMYAN, Voorzitter van de sectie België-Armenië;
- Mevrouw Taguhi TOVMASYAN;
- De heer Shirak TOROSYAN, voormalig voorzitter van de sectie België-Armenië;
- De heer Alexey SANDIKOV ;
- Mevrouw Maria KARAPETYAN ;
- De heer Artur HOVHANNISYAN.

De leden van de Belgische IPU-sectie van België-Armenië, die tevens de Herfstzitting van de PA OVSE bijwonen in Yerevan, zijn sectievoorzitter en senator Mark Demesmaecker en volksvertegenwoordigers

Peter De Roover en Goedele Liekens. Sectievoorzitter Demesmaeker had de Armeense sectie gevraagd om een bilaterale ontmoeting en een bezoek aan een vluchtelingencentrum.

*
* *

A. BILATERALE ONTMOETING

De Belgische delegatie vraagt naar een stand van zaken van de situatie in Nagorno-Karabach, onder andere naar de mogelijkheid tot terugkeer en de juridische elementen, naar verdere duiding van het “*Crossroads for Peace*”-initiatief en naar de verhoudingen met Azerbeidzjan en Rusland. De delegatie deelt verder mee dat België een ambassade heeft geopend in Jerevan, en verwijst naar de zeer actieve rol van de Armeense diaspora in België.

De Armeense delegatie brengt de volgende thema’s naar voren.

Stand van zaken Nagorno-Karabach

Azerbeidzjan weigert tot nog toe elke betrokkenheid van internationale organisaties in Nagorno-Karabach, met uitzondering van het Rode Kruis, waardoor er een groot gebrek is aan betrouwbare informatie en getuigen over de situatie op het terrein. De zending van de EU beperkt zich dan weer tot het grondgebied van Armenië, en reikt dus niet tot Nagorno-Karabach.

De acties van Azerbeidzjan bestaan niet enkel in het creëren van een nijpende toestand met humanitaire ontberingen, maar ze leiden ook tot ontvolking en zelfs “genocide”. De kwalificatie van internationale organisaties, zoals de OVSE, die de situatie beschrijven als een “etnische zuivering met genocidaire kenmerken” wordt verworpen.

Daarnaast dreigt de systematische annihilatie van het culturele erfgoed van Nagorno-Karabach dat niet enkel van belang is voor de Armeense cultuur, maar ook voor het hellenistisch en christelijk werelderfgoed.

Over de terugkeer van vluchtelingen naar Nagorno-Karabach bestaat een verschil in zienswijze. De politieke meerderheid wenst het vredesdossier met Azerbeidzjan niet te linken aan het dossier over de terugkeer van vluchtelingen, aangezien president Aliyev dit te kwader trouw zou kunnen inzetten tegen Armenië. De oppositie ziet dit anders.

Armenië brengt twee duidelijke prioriteiten naar voren: de rechtmatige terugkeer van de inwoners van Nagorno-Karabach naar hun grondgebied en het verkrijgen van beslissingen van het Internationaal Strafhof om Azerbeidzjaanse nepprocessen over de terugkeer van krijgsgevangenen te vermijden.

Positie Azerbeidzjan

De Azerbeidzjaanse retoriek bestaat erin de gehele tweedaagse volksverhuizing te kwalificeren als “vrijwillige migratie”. Slecht een klein deel van de bevolking, die niet in staat is te vluchten, is gebleven. Een element dat deze retoriek tegenspreekt zijn de vele ontvoeringen van vluchtelingen die zich momenteel in gevangenissen in Baku bevinden na absurde rechtszaken. Azerbeidzjan legt verder territoriale claims op Armeens grondgebied via haar retoriek over “West-Azerbeidzjan”, steunend op een zogenaamde Perzische geschiedenis, en suggereert om een corridor naar haar exclave en Turkije door te trekken.

Internationaal recht

Armenië streeft actief naar de toepassing van het internationaal recht door zaken over Nagorno-Karabach aanhangig te maken bij het Internationaal Gerechtshof¹ en recentelijk nog door de ratificatie door Armenië van het Statuut van Rome, het oprichtingsstatuut van het Internationaal Strafhof, waardoor mogelijke toekomstige Azerbeidzjaanse oorlogsmisdaden op Armeens grondgebied onder de jurisdictie van het Strafhof zou vallen. Onder andere schendingen van het recht op eigendom en het recht op leven van de inwoners van Nagorno-Karabach worden aangehaald.

Een toekomstig vredesverdrag met Azerbeidzjan zou gebaseerd kunnen zijn op beginselen van wederzijdse erkenning (onder andere van de landsgrenzen), soevereiniteit, gelijkwaardigheid, en wederzijdse afhankelijkheid door het openen van de grenzen eerder dan het creëren van een corridor.

Een eventuele terugkeer van de bevolking van Nagorno-Karabach moet juridisch verankerd zijn, en bovendien voorzien zijn van veiligheidsvoorwaarden.

Crossroads for Peace-vredesinitiatief

Het doel van het Armeense *Crossroads for Peace*-vredesinitiatief bestaat erin aangrenzende landen onderling afhankelijk te maken, hetgeen vrede zou bewerkstelligen en de agressiviteit van het autoritaire regime van Azerbeidzjan in toom zou houden. Dit initiatief is gebaseerd op de volgende beginselen:

- “(i) alle infrastructuren, waaronder wegen, spoorwegen, luchtroutes, pijpleidingen, kabels en elektriciteitsleidingen vallen onder de soevereiniteit en jurisdictie van de landen waar ze doorheen lopen;*
- (ii) elk land zorgt via zijn overheidsinstellingen op zijn grondgebied voor grenscontrole, douanecontrole en beveiliging van alle infrastructuren, inclusief de doorgang van voertuigen, vracht en personen over zijn grondgebied;*
- (iii) alle infrastructuren kunnen worden gebruikt voor zowel internationaal als binnenlands vervoer;*
- (iv) landen gebruiken alle infrastructuur op basis van wederkerigheid en gelijkheid.*

In overeenstemming met deze beginselen kunnen grens- en douanecontroles worden vergemakkelijkt door wederzijdse instemming en overeenstemming.” (eigen vertaling uit het Engels)

De Armeense delegatie hoopt verder op de hulp van de EU bij de implementering van het dit Armeense vredesinitiatief.

Verhouding met Rusland

De voormalige veiligheidsarchitectuur van de CSTO (*“Collective Security Treaty Organisation”*), evenals de bilaterale veiligheidsgaranties vanwege Rusland hebben niets opgeleverd vanuit Armeens standpunt, aangezien Rusland Armenië niet te hulp is geschoten. Desalniettemin speelt de Armeense diaspora nog steeds een belangrijke rol in Rusland. Op dit moment staan de bilaterale relaties op een laag pitje, maar eenmaal de problemen zijn opgelost kan deze bevolkingsgroep misschien van belang zijn om opnieuw tot kwaliteitsvolle bilaterale relaties te komen.

¹ <https://www.icj-cij.org/case/180>

B. WERKBEZOEK VLUCHTELINGENCENTRUM

Na de bilaterale ontmoeting bezocht de Belgische delegatie een cultureel centrum van de lokale overheid in Parakhar, net buiten Yerevan, waarin vluchtelingen afkomstig uit Nagorno-Karabach in de eerste lijn werden opgevangen. De delegatie werd ontvangen door de heer Gor Saribekyan, viceburgemeester van Parakhar. Hij had een vijftiental vluchtelingen -mannen, vrouwen, en kinderen- verzameld in het centrum opdat zij hun vluchtverhalen zouden kunnen delen.

De Belgische delegatie vraagt de vluchtelingen onder andere naar hun ervaringen, en meer bepaald of ze gedwongen werden om te vluchten, naar hoe de situatie ter plaatse is en of een terugkeer te overwegen is.

Onder meer een landbouwer, een schoolmedewerkster en een medewerkster van een kinderopvang delen hun ervaringen. Zij spreken over de toestand tijdens de negen maanden durende economische blokkade, over uitgehongerde kinderen en over de woekerverkoop van schaarse goederen door Russische vredestroepen. Hun vlucht uit Nagorno-Karabach was noodgedwongen door de inval in het dorp door Azerbeidzjaanse militairen, samen met Russische vredestroepen, om de lokale bevolking te ontwapenen waarna de lokale overheden opriepen om te vluchten. In een ander geval werd dit voorafgegaan door bombardementen afkomstig van zowel

vliegtuigen als artillerie van het Azerbeidzjaans leger. Ook werden vernederende provocaties vermeld, waarbij Azerbeidzjaanse militairen met hun handen het teken van de grijze wolven vormden en dit uitdagend aan de bevolking toonden. Meerdere vluchtelingen vermelden gevallen van het willekeurig neerschieten van onschuldige burgers op de vlucht. Alle niet-Azerbeidzjaanse inwoners van de dorpen werden verjaagd, niet enkel etnische Armenen, maar tevens etnische Grieken, Assyriërs, en zelfs Russische Molokanen. De etnische zuivering gebeurt dus ten aanzien van alle minderheden die niet van oorsprong Azerbeidzjaans zijn. De vluchtelingen zijn allen van mening dat een terugkeer wenselijk maar onmogelijk is om veiligheidsredenen. Ze vrezen verder dat het Azerbeidzjaans leger overgaat tot de systematische vernietiging van de Armeense cultuur in Nagorno-Karabach, onder meer door grafschennis. Een enkele vluchteling betreurt dat het de tweede maal is dat ze is moeten vluchten in haar leven: een eerste maal uit Baku in 1988 en nu een tweede keer in 2023 uit Nagorno-Karabach.

De viceburgemeester Saribekyan geeft bij afloop van de gesprekken wat bijkomende context. Op een totale bevolking van 120.000 zijn 104.000 inwoners het gebied van Nagorno-Karabach ontvlucht. Er

zijn 350 burgers uit Nagorno-Karabach gedood in drie dagen. Tijdens de oorlog van vierenveertig dagen waren dat er 3.550, met bovendien 1.600 vermisten. Internationale hulporganisaties zoals UNICEF, het Rode Kruis, UNCHR en andere kleinere organisaties hebben reeds ondersteuning verleend. Het cultureel centrum van Parakhar heeft gefungeerd als ontvangstplaats voor de eerste dagen, waarna de vluchtelingen werden verspreid over andere opvangplaatsen. De vluchtelingen verblijven niet allemaal op één plek maar worden opgevangen bij vrienden, familie of via andere faciliteiten.

*
* *

BIJLAGE: PROJECT “THE CROSSROADS FOR PEACE”

PRINCIPLES OF THE CROSSROADS OF PEACE

- ➔ All infrastructures, including roads, energy, energy pipelines, cables and power lines, operate under the sovereignty and jurisdiction of the countries through which they pass.
- ➔ Each country, through its state institutions, in its territory ensures security of all the infrastructures, including the passage through its territory of vehicles, cargo, and people.
- ➔ All infrastructures can be used for both international and domestic transportation.
- ➔ Countries use all the infrastructures on the basis of reciprocity and equality.

In accordance with these principles, border and customs controls can be located through mutual consent and agreement.

ARMENIA IS READY

➔ To establish 7 checkpoints on the Armenia-Azerbaijan (Dzgha, Sotk, Anghakot) and Armenia-Türkiye (Aghstik, Margana) borders for road infrastructure

➔ To ensure communication between Armenia, Azerbaijan, and Türkiye by restoring the following 4 railway sections in the territory of the Republic of Armenia:

1. Mirzador-Aghstik (43 km)
2. The deprived parts of the railway from Yevradan to Kayan (60 km)
3. From Yevradik to the border of the NAR (1 km)
4. The deprived parts of the railway from Gyumri to the border of Türkiye (8 km)

This will create new links between all countries of the region

➔ To establish 5 checkpoints for railway infrastructure, including 4 on the Armenia-Azerbaijan (Mirzador, Aghstik, Yevradik, Kayan) and one on the Armenia-Türkiye (Aghstik) borders

Legend:

- railways could be restored
- existing railways
- railways under construction
- North-South road
- suggested East-West roads

BORDER CONTROL

- open (Georgia, Iran)
- to be established (Türkiye, Azerbaijan)
- railway checkpoints
- road checkpoints

* * *